TALOUSENNUSTE 17.10.2000

Lisätietoja:

Ennustepäällikkö
Pekka Sauramo
puh. (09) 2535 7357
e-mail:
Pekka.Sauramo@labour.fi

Tiedottaja
Seija Parviainen
puh. (09) 2535 7349
e-mail:
Seija.Parviainen@labour.fi

Palkansaajien tutkimuslaitos julkaisee lyhyen aikavälin talousennusteen (seuraaville 1½ - 2 vuodelle) kaksi kertaa vuodessa: maalis- ja elokuussa. Lisäksi niiden välillä tehdään tarvittaessa ennusteen tarkisteita, ja laitoksen tutkijat kommentoivat kuukausittain kotisivuilla ajankohtaista talouskehitystä.

Talousennuste vuosille 2000 - 2001
VAHVA KASVU JATKUU RISKIEN VARJOSSA

Palkansaajien tutkimuslaitos ennusti keväällä kokonaistuotannon kasvavan tänä vuonna 5 prosenttia. Viimekeväisen ennusteen mukaan kasvun nopein vaihe ajoittuu kuluvaan vuoteen, mutta ensi vuonnakin kokonaistuotanto kasvaa Suomessa keskeisiä kilpailijamaita nopeammin eli noin 4 prosenttia. Tuoreimmat kansainvälistä ja kotimaista suhdannekehitystä kuvaavat tiedot eivät anna aihetta muuttaa tätä yleisnäkemystä. Niiden perusteella lähitulevaisuuden suhdannekehitys sekä Suomessa että vientimme kannalta tärkeissä maissa sisältää kuitenkin enemmän riskejä kuin vielä viime keväänä yleisesti arvioitiin.

Suomessa riskit kiteytyvät viime kädessä yhteen ennustajat yllättäneeseen kehityspiirteeseen: inflaation selvään kiihtymiseen. Se on johtunut lähinnä kahdesta tekijästä: raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan noususta ja euron heikkoudesta. Sen lisäksi elinkustannuksia on nostanut korkotason nousu. Näiden tekijöiden vaikutus erityisesti kotitalouksien taloudelliseen asemaan ja tulevaisuuden odotuksiin muovaa lähitulevaisuudessa sekä kotimaista että kansainvälistä suhdannekehitystä.

KYSYNNÄN JA TARJONNAN TASE

	1999	1999	2000e	2001e
	mrd.mk	määrän prosenttimuutos		
Bruttokansantuote	723.6	4.0	5.0	4.0
Tuonti	212.0	3.2	9.1	7.3
Kokonaistarjonta	935.6	3.8	6.0	4.9

Vienti	270.7	6.3	10.0	7.0
Kulutus	519.7	3.1	3.2	2.8
-yksityinen kulutus	364.3	3.6	4.1	3.5
-julkinen kulutus	155.4	2.0	1.0	1.0
Investoinnit	138.4	4.6	7.5	7.2
- yksityiset investoinnit	118.8	6.2	8.6	8.2
- julkiset investoinnit	19.6	-3.8	1.0	1.0
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero)*	6.8	-0.5	0.0	0.0
Kokonaiskysyntä	935.6	3.8	6.0	4.9

* vaikutus kokonaiskysynnän kasvuun prosenttiyksiköissä

ENNUSTEEN KESKEISIÄ LUKUJA

	1999	2000e	2001e
Työttömyysaste (%)	10.2	9.6	8.7
Työttömät (1 000)	261	249	228
Työllisyysaste (%)	66.5	67.4	68.5
Työlliset (1 000)	2296	2337	2382
Inflaatio (%)	1.2	3.3	2.5
Ansiotaso (%)	2.7	4.0	4.0

Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitulot (%)	3.4	3.5	4.0
Vaihtotaseen ylijäämä (mrd. mk)	37.4	50.4	51.1
Kauppataseen ylijäämä (mrd. mk)	65.2	77.4	78.8
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä (mrd. mk)	13.9	38.4	45.1
% BKT:sta	1.9	4.9	5.4
Valtiontalouden rahoitusylijäämä (mrd. mk)	-5.6	11.5	13.3
% BKT:sta	-0.8	1.5	1.6
Velkaantumisaste (Emu-velka, %)	46.6	40.7	35.7
Lyhyet korot (3kk euribor)	3.0	4.4	5.2
Pitkät korot (10 v. valtion obligaatiot)	4.7	5.1	5.2

Maailmantalous vahvassa kasvussa

Maailmantalous on vielä toistaiseksi vahvassa kasvuvaiheessa, mikä näkyy erityisesti Kaakkois-Aasiassa ja Yhdysvalloissa. Suotuisalle kehitykselle suurimman uhkan aiheuttavat korkealla pysyttelevä raakaöljyn hinta sekä Yhdysvaltojen talouden kehitys.

Yhdysvaltojen talouden epätasapainot ovat tuoreimpien tunnuslukujen mukaan pysyneet suurin piirtein ennallaan. Kotitalouksien velkaantuminen ja paisuva vaihtotaseen vaje ovat korkotason noustessa merkittäviä ongelmia. Yhdysvalloissa ohjauskorkojen nosto on ilmeisesti kuitenkin saavuttamassa ainakin väliaikaisen päätepisteensä, sillä kireistä työmarkkinoista huolimatta kotimaiset inflaatiotekijät ovat pysyneet aisoissa. Osaltaan kehitystä on tukenut tuottavuuden voimakas kasvu vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Tänä vuonna Yhdysvaltojen talous kasvaa vielä erittäin ripeästi, mutta ensi vuonna kasvu hidastuu noin kolmeen prosenttiin.

Kaakkois-Aasian taloudet ovat elpyneet ennakoitua nopeammin, mikä on näkynyt tuonnin tuntuvana kasvuna muualta maailmasta. Useissa Kaakkois-Aasian maissa tuonnin kasvuluvut ovat kaksinumeroisia. Kaakkois-Aasian akilleen kantapää on kuitenkin edelleen Japanin talous, jonka elpymistä ennustaneet ovat erehtyneet kerta toisensa jälkeen. Kehittyvistä talouksista Venäjä on hyötynyt suuresti raakaöljyn hinnan nousun tuottamista tuloista.

Eurooppa on elpynyt maailmantalouden vanavedessä ja heikon euron tukemana. Raakaöljyn hinnan nousu on ollut yksi syy siihen, että Euroopan keskuspankki on kiristänyt rahapolitiikkaa tänä vuonna selvästi. Euroopan keskuspankki nosti ohjauskorkojaan lokakuun alussa vastoin markkinoiden odotuksia. Korkotaso on edelleen historiallisesti alhainen, mutta sen nosto hidastaa väistämättä talouskasvua lähitulevaisuudessa. Ensi vuonna kokonaistuotanto kasvaa Emu-maissa hieman tämänvuotista vähemmän eli noin 3 prosenttia. Vuonna 2001 lyhyiden korkojen keskimääräinen taso ylittää 5 prosenttia. Ensi vuoden aikana nähdään, onko Euroopan keskuspankki mennyt liiankin pitkälle rahapolitiikan kiristämisessä.

Vienti vetää yhä

Suomessa vienti on kasvanut tämän vuoden aikana erittäin ripeästi, eikä kasvu hidastu selvästi loppuvuodenkaan aikana. Viennin kasvuvauhdiksi vuodelle 2000 tulee noin 10 prosenttia. Kansainvälisen noususuhdanteen ohella viennin kasvua on tukenut ainutlaatuisen hyvä hintakilpailukyky, jota euron heikentyminen on vielä tämänkin vuoden kuluessa vahvistanut.

Ensi vuonna viennin kasvuvauhti hidastuu säilyen kuitenkin suhteellisen korkeana. Kasvua vaimentaa noususuhdanteen huipun ohittuminen Suomen viennin kannalta tärkeissä maissa. Jos kasvu hidastuu näissä maissa odottamattoman paljon, se näkyy myös Suomen viennin kasvuvauhdin selvänä alenemisena.

Kuvio 1. Kokonaistuotanto ja työllisyys 1991 - 2001

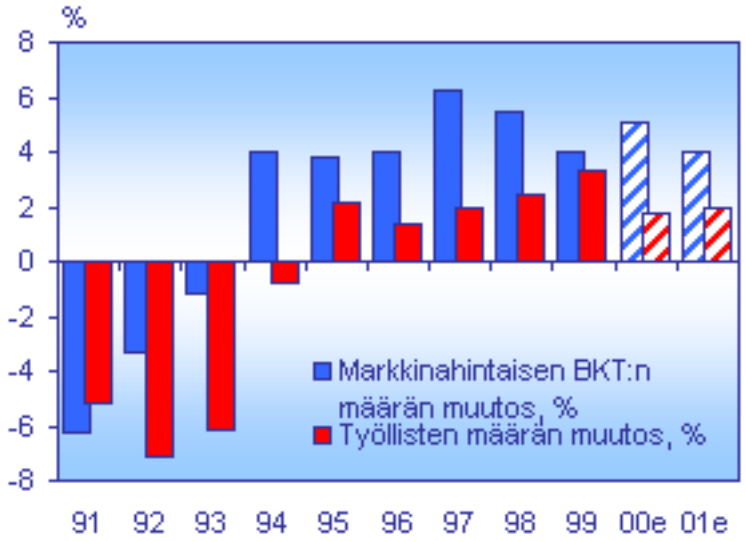

Viennin ohella myös kotimainen kysyntä on vauhdittanut tämän vuoden aikana kokonaistuotannon kasvua, vaikka investoiminen esimerkiksi koneisiin ja laitteisiin on ollut alkuvuodesta yllättävänkin laimeaa. Rakentaminen on kuitenkin ollut vilkasta. Yksityiset investoinnit lisääntyvät tänä vuonna lähes 9 prosenttia. Myös ensi vuonna ne kasvavat selvästi. Tuolloin kasvu painottuu tämänvuotista enemmän kone- ja laiteinvestointeihin.

Kuluttajien luottamus hiipumassa

Suomen ripeän talouskasvun jatkumisen kannalta yksityisen kulutuksen vahva kasvu olisi välttämätöntä. Tämän vuoden alkupuoliskon aikana yksityinen kulutus onkin kasvanut selvästi yli neljän prosentin vauhtia. Uusimman kuluttajabarometrin perusteella kotitalouksien luottamus tulevaisuuteen on kuitenkin selvästi heikentynyt. Tämä johtuu inflaation kiihtymisestä ja korkotason noususta. Lyhyet korot ovat nousseet vuoden aikana noin kaksi prosenttiyksikköä. Vaikka luottamuksen heikkeneminen heijastuukin kulutusluvuissa lähitulevaisuudessa, yksityinen kulutus kasvaa vielä tänä vuonna noin 4 prosenttia.

Kuvio 2. Yksityiset kulutusmenot ja säästämisaste 1985 - 2001

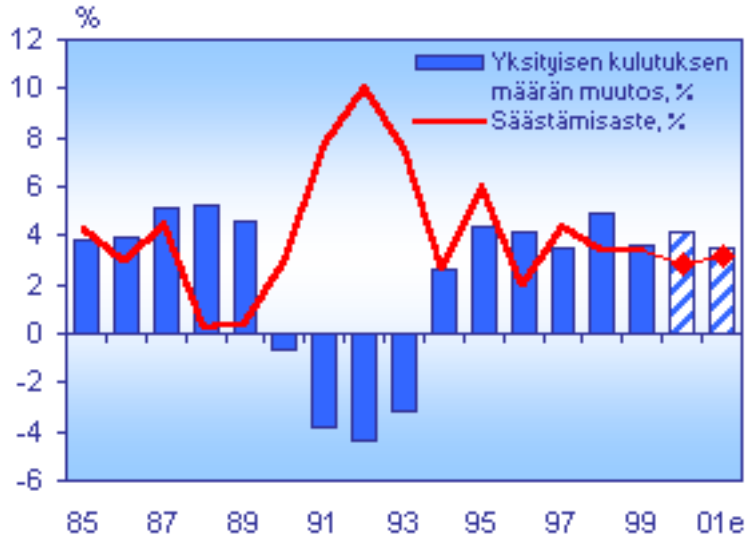

Kuluttajien varovaisuuden kasvu näkyneekin selvemmin ensi vuonna. Vaikka veronkevennykset kasvattavat selvästi kotitalouksien ostovoimaa, epävarmuuden kasvu näkyy säästämisen lisääntymisenä: yksityinen kulutus lisääntyy 3,5 prosenttia, vaikka ostovoima kasvaa noin 4 prosenttia (kuvio 2).

Inflaatio hidastuu verkkaisesti

Tänä vuonna kuluttajahinnat kallistuvat selvästi enemmän kuin vielä vuoden alussa ennustettiin. Kuluttajahinnat nousevat keskimäärin 3,3 prosenttia. Vaikka inflaation kiihtymisen keskeinen syy onkin raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan nouseminen, myös euron heikkeneminen sekä korkotason nousu ovat vauhdittaneet selvästi elinkustannusten nousua. Näiden tekijöiden kerrannaisvaikutukset näkyvät ensi vuonna siten, ettei inflaatiovauhti hidastu selvästi – esimerkiksi alle 2 prosenttiin – vaikka raakaöljyn maailmanmarkkinahinta alkaisikin laskea talven jälkeen. Voimakas hidastuminen edellyttäisi myös euron selvää vahvistumista, mikä on epätodennäköistä. Kuluttajahinnat nousevat ensi vuonna keskimäärin 2,5 prosenttia.

Euron heikkenemisen tärkeys viimeaikaiselle hintakehitykselle näkyy siinä, että tuontihintojen ohella myös vientihinnat ovat nousseet selvästi. Tänä vuonna tavaroiden ja palvelusten vientihinnat nousevatkin suunnilleen saman verran kuin tavaroiden ja palvelusten tuontihinnat eli hieman alle 10 prosenttia. Viennin voimakas kasvu ilman vaihtosuhteen rajua heikkenemistä johtaa ripeästä tuonnin kasvusta huolimatta siihen, että kauppa- ja vaihtotaseen ylijäämät ovat tänä ja ensi vuonna erittäin suuria.

Palkkojen kansantulo-osuus pienenee

Tänä vuonna solmitut uudet tulopoliittiset sopimukset ovat sisältäneet keskimäärin hieman yli 3 prosentin sopimuskorotukset. Ne johtavat liukumien kanssa siihen, että palkansaajien ansiotaso nousee kuluvan vuoden aikana keskimäärin 4 prosenttia. Koska kuluttajahinnat kohoavat hieman yli 3 prosenttia, reaaliansioiden nousuksi – palkkaliukumat mukaan lukien – jää alle yksi prosentti. Siten inflaatio on syömässä voimassa olevien palkkasopimusten synnyttämän ansiotason nousun (kuvio 3).

Kuvio 3. Reaaliansioiden kehitys 1991 - 2001

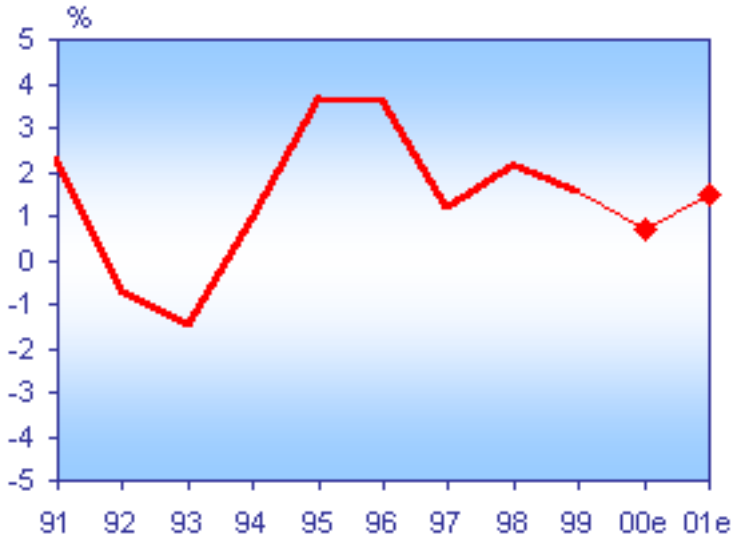

Palkankorotusten maltillisuutta kuvastaa myös se, että palkkojen osuus kansantulosta supistuu tänä vuonna alhaisemmaksi kuin kertaakaan toisen maailmansodan jälkeen (kuvio 4). Yritysten keskimääräisen kannattavuuden tasolle onkin tällä hetkellä vaikea löytää sopivaa vertailukohtaa Suomen taloushistoriasta.

Kuvio 4. Työn ja pääoman välisen tulonjaon kehitys 1948 - 2001

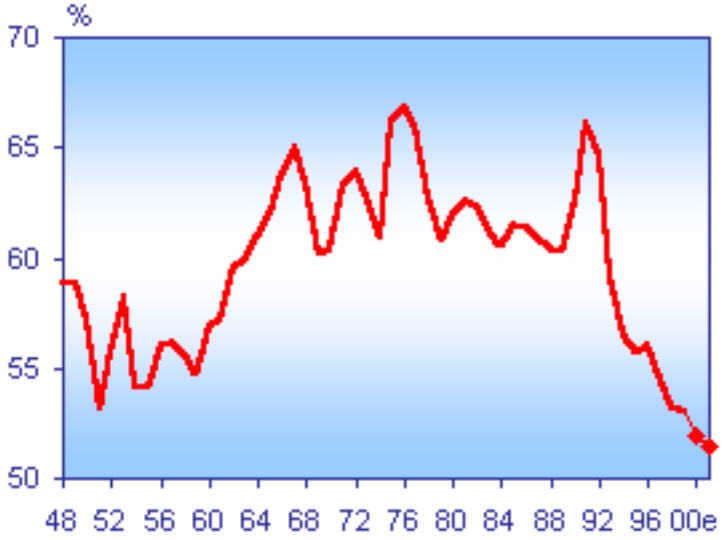

Jos uudet palkkaratkaisut ovat kustannusvaikutuksiltaan suunnilleen samanlaiset kuin voimassa olevat sopimukset, ansiotasoindeksi nousee ensi vuonnakin keskimäärin noin 4 prosenttia. Tuolloin palkkojen osuuden lasku jatkuisi.

Työttömyys vähenee hitaasti

Reipas talouskasvu lisää työllisten määrää tänä vuonna keskimäärin noin 40 000 henkilöllä. Kasvun myötä työllisyysaste eli työssä olevien osuus työikäisestä väestöstä (15-64 -vuotiaista) nousee 67,4 prosenttiin. Miesten työllisyyskehitys on tänä vuonna parempaa kuin naisten. Työllisyyden kasvulukua alentaa se, ettei yrittäjien määrä ole juurikaan kasvanut edellisvuodesta. Sen sijaan palkansaajien määrän liki kahden prosentin kasvuvauhti on sopusoinnussa viiden prosentin talouskasvun kanssa. Ensi vuonna työllisyys kasvaa hieman tämänvuotista paremmin ja työllisten määrä nousee 45 000 hengellä. Sen myötä työllisyysaste nousee 68,5 prosenttiin. Työvoimapula ei edelleenkään muodostu laajamittaiseksi ongelmaksi, vaikka työvoimakapeikkoja esiintyykin eräillä ammattialoilla kuten elektroniikan ja tietotekniikan aloilla ja rakentamisessa.

Hyvä talouskehitys lisää työvoiman tarjontaa tänäkin vuonna reippaasti. Kuluvana vuonna työvoiman tarjonta kasvaa noin 30 000 hengellä. Kasvu tulee erityisesti nuorten (15-24 -vuotiaiden), mutta myös 55-74 -vuotiaiden työvoimaan osallistumisen lisäyksestä. Ensi vuonna työvoiman tarjonnan kasvu on hieman hitaampaa ja työvoima kasvaa noin 24 000 hengellä.

Työttömyys laskee tänä vuonna 249 000 työttömään ja työttömyysaste 9,6 prosenttiin. Ensi vuonna työttömien määrä vähenee 228 000 henkeen ja työttömyysaste 8,7 prosenttiin. Tänä vuonna lasku on odotettua pienempi. Osaselitys löytyy reippaasta työvoiman tarjonnan kasvusta. Toinen selitys löytyy kasvun rakenteesta. Suomen talouskasvu on keskittynyt voimakkaasti vientivetoiseen teollisuuteen, joka ei ole yhtä työllistävää kuin palvelusektori. Työttömyyslukuihin on vaikuttanut myös se, että työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin osallistuvien määrä on laskenut.

Julkisen sektorin ylijäämä paisuu

Valtiontalouden alijäämä kääntyy tänä vuonna ylijäämäksi. Ylijäämästä tulee suurempi kuin vielä alkuvuonna arvioitiin, koska valtion verotulot ovat kasvaneet poikkeuksellisen ripeästi. Ylijäämää kertyy

tänä vuonna noin 11 miljardia markkaa. Vaikka tuloverojen alentaminen hidastaa verotulojen kasvua ensi vuonna, ylijäämä paisuu noin 13 miljardiin markkaan.

Myös koko julkisen sektorin rahoitusasema paranee tämän ja ensi vuoden aikana huomattavasti. Kuntasektorinkin rahoitusalijäämä muuttuu ylijäämäksi, ja sosiaaliturvarahastojen rahoitusylijäämien kasvu jatkuu. Tänä vuonna valtiontalouden hyvän tilan synnyttämää liikkumavaraa on käytetty valtion velan lyhentämiseen. Velan määrä laskeekin tänä vuonna selvästi alle 400 miljardin markan. Velan vähentäminen jatkuu myös ensi vuonna, sillä edes jo tiedossa olevat verojen vähennykset eivät pienennä oleellisesti mahdollisuuksia supistaa velan määrää. Ensi vuoden lopulla velan määrä saattaa olla jo alle 370 miljardia markkaa.

Kenellä vastuu inflaatiosta?

Vaikka lähitulevaisuus näyttää Suomessa kokonaistuotannon kehityksellä kuvattuna suotuisalta, talouskehitystä ei voi luonnehtia vakaaksi. Inflaation yllättävä kiihtyminen on näkyvin osoitus epävakaudesta. Vielä viime keväänä inflaation kiihtymistä pidettiin yleisesti tilapäisenä, jo loppuvuodesta hellittävänä ongelmana. Kiihtyminen samaistettiinkin pitkälti pelkästään raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen noususta johtuvaksi ilmiöksi. Inflaation yleinen kiihtyminen Suomessa – ja muuallakin euroalueella – johtuu kuitenkin myös euron heikkenemisestä ja korkojen nousun aiheuttamasta elinkustannusten kallistumisesta.

Euron heikkenemisen takia nykyistä taloudellista tilannetta onkin verrattu perinteiseen devalvaation jälkeiseen tilaan. Muun muassa tähän rinnastukseen vedoten kuluvan syksyn talous- ja tulopoliittisessa keskustelussa on korostettu palkansaajien vastuuta inflaation taltuttamisesta. Onhan devalvaation jälkihoitoon perinteisesti pyritty liittämään tulopoliittinen kokonaisratkaisu, joka turvaisi devalvaatiolla aikaansaadun hintakilpailukyvyn ja kannattavuuden paranemisen. Euron kurssin laskusta ja osittain siihen liittyvästä inflaation kiihtymisestä huolimatta rinnastus perinteiseen devalvaatioasetelmaan on harhaanjohtava. Aiemmin devalvaatiota edelsi vientiteollisuuden hintakilpailukyky- ja kannattavuuskriisi, jonka devalvaatio korjasi. Nyt sellaisesta ei ole ollut kysymys. Vientiteollisuuden kilpailukyky oli erittäin hyvä jo ennen euron heikkenemistä. Siksi syksyn tulopoliittisia neuvotteluja ei tule rinnastaa devalvaation jälkihoitoon.

Nykyinen asetelma on selvästi perinteistä hankalampi. Mitä enemmän viimeaikaisessa inflaation kiihtymisessä kuvastuu pelkästään raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen nousu, sitä vähemmän palkansaajilla on aihetta vaatia korvausta inflaation kiihtymisestä johtuvasta ostovoiman heikkenemisestä. Heikentäähän öljytuotteiden kallistuminen yritystenkin taloudellista asemaa. Mutta mitä enemmän inflaation kiihtyminen johtuu euron heikkenemisestä, sitä heikommat ovat perusteet sysätä vastuu inflaation taltuttamisesta pelkästään palkansaajien kannettavaksi.